Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 463/03/2016

P. Väisänen-Haapanen, M. Kallio-Savela,
M. Lindberg

16.5.2016

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

Kuuleminen 18.5.2016

Lausuntopyyntö Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2017 - 2020

Yleinen taloudellinen tilanne

Tilastokeskuksen julkaisemien Vuoden 2015 ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntatalouden tilanne on odotettua parempi. Kuntien ja kuntayhtymien tilikauden tulos oli 300 miljoonaa euroa. Vuosikate kattoi poistoista 98 %. Kuntien velkaantuminen kohdistui valtaosin investointien eikä toimintamenojen rahoitukseen. Velkaantumisvauhti hidastui merkittävästi aikaisempiin vuosiin verrattuna. Alueellinen eriytyminen jatkuu, erityisesti alle 6000 asukkaan kunnissa on paineita verojen kiristyksiin.

Vaikka hallituksen toimenpiteet ovat toteutuessaan lievästi helpottamassa kuntien taloustilannetta, on kuntien omien säästö- ja tehostamistoimien merkitys ollut huomattava. Kunta-alalla leikattiin vuonna 2015 henkilöstömenoista noin 300 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvu on ollut viime vuosina maltillista, ikääntymisen aiheuttamista paineista huolimatta.

Kuntien tulevaisuuden näkymät

Alustavan arvion mukaan hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutus vuoden 2019 tasolla olisi noin 0,7 miljardia euroa kuntataloutta vahvistava. Tähän sisältyy kuitenkin merkittäviä epävarmuustekijöitä, kuten menorajoitteeseen liittyvien toimien täysimääräinen toteutuminen ja maksujen muutosten käyttöönotto kunnissa. Kiinteistöveroa kehitetään mutta toisaalta indeksisidonnaisia menoja leikataan alhaisen inflaation vuoksi, mikä merkitsee peruspalveluiden valtionosuuksiin 75 miljoonan leikkausta.

Kuntien talouspaineet säilyvätkin kireänä. Keskeistä on, että myös kuntien tehtävien ja velvoitteiden osalta päästäisiin eteenpäin ja kuntien mahdollisuuksia toimintojen kehittämiseen ja tuottavuuden lisäämiseen vahvistettaisiin keventämällä valtion ohjausta.

Kasvava työttömyys, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys, turvapaikkahakijoiden määrä, perus- ja ansioturvaan tehtävät leikkaukset sekä korkeana pysyttelevät investointitarpeet aiheuttavat lisämenopaineita kuntien palveluihin ja tulonsiirtoihin.

Paineet ovat suuret erityisesti työmarkkina- ja toimeentulotuessa, josta kunnat rahoittavat jatkossakin puolet Kela-siirrosta huolimatta. Kuntien osuus työmarkkinatuen rahoituksesta on jo yli 400 miljoonaa euroa. Ikäsidonnaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kysynnän arvioidaan kasvavan noin prosenttiyksikön joka vuosi.

Näiden haasteiden ratkaisemisessa kilpailukyky, talouskasvu ja työllisyys ovat avainasemassa. Rakenteelliset uudistukset vaikuttavat onnistuessaankin vasta vuosien päästä.

Kuntatalousohjelma painottuu kehitysnäkymien tarkasteluun eikä siinä ole arvioitu tulevan aluehallinto- ja sote-uudistuksen vaikutuksia. Myös ns. yhteiskuntasopimukseen liittyvät ratkaisut tulevat toteutuessaan vaikuttamaan kuntatalouteen jatkossa.

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Huomattava kuitenkin on, että kuntatalousohjelman ennusteessa on kyse painelaskelmasta edellyttäen, että muutoksia nykyisestä ei tapahdu eivätkä kunnat itse ryhdy sopeutustoimenpiteisiin tulevien haasteiden ratkaisemiseksi.

Maahanmuuttajien koulutuksen kehittäminen ja resurssien riittävyys opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla

Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden opetus- ja kulttuuripalveluiden kehittämiseen.

Turvapaikanhakijoiden suuri määrä ja kuntakorvauksen aiheuttavat kasvupaineita kuntatalouteen. Kuntien palveluiden järjestämisen rahoitusvastuu kasvaa edelleen turvapaikanhakijoiden siirtyessä oleskeluluvan saannin jälkeen kuntiin. Valtionosuusrahoitukseen liittyvät säästötoimenpiteet vaikuttavat heikentävästi kuntien kokonaistaloudelliseen tilanteeseen ja myös opetus- ja kulttuuripalveluiden järjestämiseen. Myös indeksikorotuksen 0,85 prosentin lisäleikkaus kohdistuu peruspalveluiden valtionosuusrahoitukseen, jolloin se koskee myös mm. esi- ja perusopetuksen valtionosuusrahoitusta. Rahoitusperiaatteen toteutuminen lakisääteisten tehtävien ja velvoitteiden toteuttamisessa on keskeistä.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan kustannusten laskentaperusteena turvapaikanhakijoiden määräarvio on 10 000 vuosittain kehyskaudella 2016 alkaen. Perusopetuksen valmistavan opetuksen oppilaskohtainen rahoituskerroin on todettu alennettavan 1,67:ään, mikä vastaa keskimääräistä hintaa 12 oppilaan ryhmässä. Kuntatalousohjelman mukaan tästä seuraa kuntatalouteen rahoituksen väheneminen 34 miljoonalla eurolla vuonna 2017.

Muina toimenpiteinä todetaan opetustoimen henkilöstökoulutukseen varatun rahoituksen kohdentaminen turvapaikanhakijatilanteen edellyttämään opettajien koulutukseen, osaamisen tunnistamis- ja tunnustamispalvelujen kehittäminen sekä kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimenpitein maahanmuuttajien henkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn, yhteisöllisyyden ja kotouttamisen tukeminen.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaskohtaisen rahoituskertoimen alentaminen nykyisestä 2,49:stä 1,67:ään vähentäisi täysimääräistä valtionosuusrahoitusta nykyisellä esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvaustasolla noin 5300 euroa oppilasta kohti. Vuonna 2016 täysimääräinen korvaus on 16 184,53 euroa/oppilas. Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitusta koskeva lakimuutos on tehty tilapäisenä, mikä edellyttää lainsäädännön pysyväisluonteista tarkistamista. Kuntaliitto korostaa, että rahoituksen perusteiden tulee vastata nykyistä paremmin opetuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Oppilasmääräarvion toteutuminen tulee vaikuttamaan kokonaisrahoituksen määrään.

Vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksen rakennepoliittisen ohjelman toinen rahoitusleikkaus, 8,5 miljoonaa euroa (5,4 %), kohdistuu vuoteen 2017. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskeli Opetushallituksen raportin 2016:4 mukaan vuonna 2014 lähes 30 000 maahanmuuttajakoulutukseen osallistunutta opiskelijaa ja tarve on kasvava kun vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä oli noin 32 000. Lisäksi esimerkiksi työvoimakoulutuksessa opiskeli noin 3000 opiskelijaa. Hyväksytyn kotouttamissuunnitelman mukaisen omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen tulisi osoittaa täysimääräinen valtionosuusrahoitus vapaan sivistystyön oppilaitoksille.

Opetus- sekä oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden järjestämisestä aiheutuva valtion rahoitus on turvattava kunnille myös vailla kotikuntaa olevien oppilaiden ja opiskelijoiden osalta. Myös monikulttuurisuuteen liittyvän opettajien täydennyskoulutuksen riittävyys on tärkeää. Kuntaliitto pitää aikuisten perusopetuksen kehittämistä tarpeellisena, mutta kantaa huolta siitä, että uudistamistoimenpiteet ajoittuvat vasta vuoteen 2018.

Varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluiden sekä aikuisille suunnattavien kotouttamis-, kieli- ym. koulutuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden järjestämistarve lisäävät myös opetus- ja kulttuuripalvelujen kustannuksia kunnissa. Valtion rahoitus ei kata kaikilta osin riittävästi palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Turvapaikan hakijoiden määrän lisääntymisestä johtuen ammatilliseen koulutukseen lisätään 2 000 opiskelijapaikkaa vuodesta 2017 alkaen, mihin osoitetaan julkisen talouden suunnitelman mukaan täysi valtionrahoitus. Kuntatalousohjelmassa todetaan, että lisäys kohdentuu ammatilliseen peruskoulutukseen, jonka rahoitukseen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti sisältyy kuntien rahoitusosuus.

Kuntaliitto toteaa, että ammatillisen peruskoulutuksen paikkojen lisäys toteutettaneen tässä yhteydessä valtionavustuksena.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

Päivi Väisänen-Haapanen
erityisasiantuntija